

KUVEYT'İN DENGE DİPLOMASİSİ: KÖRFEZ DENKLEMİNDE ARABULUCULUK ARAYIŞLARI

Riad Domazeti

İNSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Domazeti, Riad. "Kuveyt'in Denge Diplomasisi: Körfez Denkleminde Arabuluculuk Arayışları", İNSAMER, 24.04.2019.

Arap Baharı süreci ile birlikte Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da yaşanan toplumsal hareketlerden en az etkilenen ülkelerin başında gelen Körfez'in küçük ancak ekonomik kaynakları ve son dönemde takip ettiği diplomatik adımlarıyla dikkat çeken ülkesi Kuveyt, bugüne kadar bölgesindeki krizlerde tarafsızlığını korumayı başarmıştır.

Kuveyt'in tecrübeli Emiri Şeyh Sabah el-Ahmed el-Cabir el-Sabah, son sekiz yılda bölgesel sorunların aşılması için arabulucu rolü üstlenmeye çalışmış, bölgede barışın korunması adına her şartta diyalog yollarının açık kalması için çaba göstermiştir. Bölgesindeki krizlerin çözümü için üstlendiği bu arabulucu rolü, Kuveyt'i önemli bir aktör olarak ön plana çıkarmıştır. Belirlediği bu tarafsızlık ve arabuluculuk doktrini çerçevesinde hareket eden Kuveyt'in hem söylemsel düzeyde hem de eylemsel planda tutarlılık içinde olduğu

görülmektedir. Dış politika aracı olarak yalnız ekonomik ve finansal güce dayanmaması da Kuveyt'i diğer Körfez ülkelerinden ayıran önemli bir diğer özelliğidir. Kuveyt, bölgesel sorunları çözmek adına uluslararası diplomasi ve diyaloga büyük önem vermektedir.

Arap Baharı sürecinin ortaya çıkarttığı büyük değişiklikler sonucu oluşan yeni ittifaklarda, tarafsızlığını koruma politikası çerçevesinde hiçbir zaman yer almayan Kuveyt, özellikle 2013 yılından sonra şekillenmeye başlayan Mısır-Suudi Arabistan-Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ittifakı dışında kalmıştır. Bu politika, 2017 yılında Katar'a karşı başlatılan abluka sürecinde de sürdürülmüştür. Kuveyt Emiri, Körfez'de oluşan bu krizin çözümü için arabuluculuk inisiyatifi üstlenerek Suudi Arabistan'ı abluhanın kaldırılması konusunda ikna etmeye çalışmıştır. Emir el-Sabah, Katar abluhasının Körfez'deki tüm güvenliği, toplumsal ve ekonomik düzeni

İNSAMER
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

yıkabileceği endişesi ile krizin aşılması için büyük çaba sarf etmiştir. Her ne kadar krizin çözümünde kayda değer bir ilerleme sağlanmasa da krizin daha fazla tırmanmaması noktasında etkili olunmuştur. Ancak bu çabalar, başta Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) olmak üzere birçok bölgesel iş birliği inisiyatifinin zarar görmesine engel olamamıştır. Zira 2018 ve 2019 yılında düzenlenen KİK toplantıları, 2017 yılında Kuveyt'te düzenlenen toplantıdan oldukça farklı bir havada geçmiştir. Aynı dağınık ve çekişmeli tablo, Arap Ligi'nde de görülmektedir. Kuveyt Emiri Şeyh Sabah, Katar abluhasının tıpkı 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i

sonra, Filistin'in Körfez bölgesindeki "en iyi dostu" konumunu korumaktadır. Bu süreçte bölgedeki etkinliğini arttıran İsrail'in de Washington üzerindeki inisiyatifini kullanarak ABD-Kuweyt ilişkilerini manipüle etmesi, Kuveyt'e yönelik baskı oluşturulması ihtimalini arttırmış görünmektedir.

Körfez'deki en büyük krizin yaşandığı Yemen'de de arabulucu rolü oynayan Kuveyt, ülkedeki tarafları bir masa etrafında toplamak için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bu çerçevede Nisan 2016'da Husilerin siyasi temsilcisi olan Yemen Ulusal Delegasyonu ile Yemen'in meşru Cumhurbaşkanı Abdurrabu Mansur Hadi başkanlığındaki sürgün hükümetinin Kuveyt'te bir araya gelerek barış için görüşmeleri sağlanmıştır. Üç buçuk ay süren görüşmeler yapısal sebeplerden ötürü başarısız olsa da Kuveyt'in bu krizle ilgili olarak da Suudi Arabistan, BAE ve Bahreyn'den farklılaşan arabulucu tutumu dikkat çekmiştir.

Kuweyt, bu görüşmelerden sonra da Yemen krizinin çözüme kavuşturulması konusundaki inisiyatifi sürdürmüş ve bu amaçla hem Birleşmiş Milletler ile yakın iş birliğine devam etmiş hem de Rusya ve Çin gibi aktörleri Yemen krizinin çözümünde rol almaları konusunda teşvik etmiştir.

ABD, Çin ve Rusya gibi küresel aktörlerle diyalog ve iş birliğini sürdüren Körfez'deki nadir ülkelerden biri olmaya devam eden Kuveyt, her türlü küresel çekişmeden uzak durmaya çalışmaktadır. Geleneksel ve yakın müttefiki ABD'nin yanında Çin ve Rusya ile de önemli iş birlikleri geliştirmiştir. 2018 yılının son çeyreğinde Çin'in başkenti Pekin'de düzenlenen Arap-Çin Ekonomik Forumu'na onur konuğu olarak katılan Kuveyt, burada Çin-Kuweyt ilişkilerin geliştirilmesi çağrısında bulunmuştur. 2019 yılı Nisan ayı ortalarında gerçekleşen Arap-Rus Forumu'nda konuşan Kuveyt Dışişleri Bakanı Halid el-Carullah, başta Yemen krizi olmak üzere bölgesel sorunların çözümünde Rusya ile iş birliğinin geliştirmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Yüz ölçümü olarak küçük ancak ekonomik kaynakları açısından zengin bir ülke olan Kuveyt; (...) belli bir ritme sahip, yapıcı ve pozitif eğilimli bir diplomasi modeli izlemektedir.

işgali ile başlayan süreçte olduğu gibi, Arap Ligi'ne büyük zarar vereceğini öngördüğünden Katar devleti ile ilişkilerini kesmeyip Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamad el-Sani ile periyodik görüşmelerine devam etmiştir.

Kuweyt, 2018 yılı ile birlikte İsrail ile yakınlaşan Suudi Arabistan, BAE, Mısır ve Bahreyn'in izlediği bu politikanın da dışında kalmış ve

İsrail'le yakın ilişkiler kurma konusunda temkinli davranmıştır. Buna karşın Kuveyt, Trump'ın Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanınmasının ardından İstanbul'da gerçekleşen İslam İşbirliği Zirvesi'nde aktif rol oynamıştır. Zira Filistin meselesi Kuveyt'in dış politikasında her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Tarihsel olarak el-Fetih'in doğduğu yer olan Kuveyt, Arap Birliği'nin de savunucuları arasındadır. İsrail'e karşı sürdürdüğü bu olumsuz tutum sebebiyle bugün çeşitli uluslararası baskılara maruz kalan Kuveyt, Suudi Arabistan'da Velihaht Prens Muhammed b. Selman'ın iktidara yükselişinden

Kuveyt-Türkiye İlişkileri

Tarihsel, kültürel ve ekonomik olarak iyi ilişkilere sahip olan Türkiye ve Kuveyt arasındaki bağ, Arap Baharı sürecinden sonra da devam etmiştir. Diğer Körfez ülkeleri ile yaşanan inişli çıkışlı ilişkilerden farklı olarak Kuveyt ile Türkiye arasındaki ilişkilerin istikrarlı seyri hiç bozulmamıştır.

Türkiye, Kuveyt'in güvenlikle ilgili endişelerini haklı bularak ülkenin istikrarını her zaman desteklemiştir. Bu bağlamda iki ülke arasında çok sayıda güvenlik anlaşması yapılmıştır. Bu anlaşmalar uyarınca Türk ve Kuveyt güvenlik birimleri müşterek iş birliği ve eğitim programları gerçekleştirmektedir.

Irak, İran ve Suudi Arabistan üçgeninde bulunan ve her zaman bölgesel çekişmelerin kurbanı olma tehdidiyle karşı karşıya olan Kuveyt, bu stratejik ve hassas konumu dolayısıyla son dönemde Türkiye ile askerî ilişkiler de geliştirmeye başlamıştır. 2018 yılında yapılan Türkiye-Kuveyt Askerî İşbirliği toplantısında alınan karar uyarınca, iki ülke 2019 yılı içinde askerî tecrübe paylaşımı ve ortak çalışma yapmayı planlamaktadır. Kuveyt merkezli el-Rai el-Yeum gazetesi editörü Abdulbari Atvan'ın yorumuna göre bu anlaşma, Türk birliklerinin Kuveyt'te konuşlandırılmasına ve zırhlı araçlar dâhil Türk silahlarının satın alınmasına imkân sağlamaktadır.¹

Bu bağlamda Türkiye'nin Kuveyt'e hem küresel hem de bölgesel istikrarsızlık unsurlarına karşı ihtiyaç duyduğu iş birliği ve desteği sağlayacak konumda olduğunun altını çizmek gerekir. Güvenlik kapasitesi ve tecrübesiyle Türkiye, tarihî ve kültürel yakınlık içinde olduğu Kuveyt'in yetmişmiş insan ve silah potansiyelini arttırmasına katkı sağlayacak altyapıya sahiptir.

Suudi Arabistan-Kuveyt ilişkilerinde yaşanan gerginlik, Kuveyt'i Türkiye ile yakınlaştıran en önemli dinamiktir. Kuveyt ve Suudi Arabistan'ın ortak petrol sahaları Hafci ve Vafra üzerine yaşanan çekişme, iki ülke arasındaki gerginliği

arttırmıştır. Özellikle ABD Başkanı Trump'ın tüm dikkatini Suudi Arabistan'a yöneltmesi, Kuveyt'in alternatif güvenlik arayışlarında Türkiye'yi kilit bir konuma getirmiştir.

Diğer yandan Kuveyt, ekonomik kaynakları ile Türkiye'de birçok yatırım gerçekleştirmektedir. Kuveyt vatandaşları geçen yıl Türkiye'deki gayrimenkul piyasasında emlak satın alan yabancılar endeksinde üçüncü sırada yer almıştır.

Önümüzdeki süreçte de ticaret, yatırım, enerji, güvenlik ve savunma gibi alanlarda iki ülke arasındaki iş birliğinin arttırılması, ortak menfaatler çerçevesinde daha fazla teşvik edilebilir. Zira böylece mevcut karşılıklı irade, önemli bir fırsata çevrilmiş olacaktır. Körfez ülkeleri ile arasındaki turizmi de geliştirmek isteyen Türkiye, Kuveyt ile olan bu yöndeki girişimlerine hız verebilir. Kuveyt'in 2035 Kalkınma Planı hedefleri, Türkiye-Kuveyt arasındaki ekonomik ilişkileri daha ileri bir boyutta taşımak için önemli fırsatlar sunmaktadır.

Yüz ölçümü olarak küçük ancak ekonomik kaynakları açısından zengin bir ülke olan Kuveyt, aynı zamanda tecrübeli ve temkinli siyasi yönetimi sayesinde tüm taraflara eşit mesafede, belli bir ritme sahip, yapıcı ve pozitif eğilimli bir diplomasi modeli izlemektedir. Emir el-Sabah'ın bölgesel düzeni ve istikrarı korumak amacıyla öncelikle Suudi Arabistan-BAE ittifakı ile Katar arasındaki anlaşmazlıklara son vermek istediği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Yemen'deki krizle ilgili olarak ABD, Rusya ve Çin gibi aktörlerle de görüşen Kuveyt, elindeki bütün diplomatik kaynakları kullanarak çözüm arayışlarını sürdürmektedir.

Kuveyt bir yandan bölgesel sorunlara katkı sunmak için yoğun diplomatik çabalarını devam ettiren bir yandan da Türkiye gibi daha tarafsız aktörlerle askerî ve güvenlik temelli ilişkiler geliştirerek bölgesel istikrarsızlık olasılığına karşı kendini koruyacak mekanizmaları kurmaktadır.

Sonnotlar

¹ Andus Sattar Ghazali, "Kuwait-Turkey Military Cooperation Alarms in Saudi Arabia, *Global Research*, 20 Ekim 2018.

<https://www.globalresearch.ca/kuwait-turkey-military-cooperation-alarms-saudi-arabia/5657529>

